

В. Желанова

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освітології та психолого-педагогічних наук
Факультет педагогічної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка
Бульвар І. Шамо, 18/2, 02094 Київ,
v.zhelanova@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0001-9467-1080

МОДЕЛЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ: СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИЙ ПІДХІД

Актуальність поданої статті зумовлена глобалізаційними та євроінтеграційними трансформаціями сучасного суспільства, в якому інноваційність стає суттєвою рисою всіх його сфер, що об'єктивно детермінує необхідність й доцільність інноваційної реформації вищої освіти, як однієї з базових суспільних інституцій, що є площиною формування інноваційної особистості. Метою статті є розроблення моделі інноваційної особистості на засадах позицій структурно-динамічного підходу. Завдання полягають у визначенні сутності та структури інноваційної особистості, динаміки певних компонентів та їх подання у вигляді моделі. Проаналізовано вихідні базові феномени статті, якими є: «інновації», «освітні інновації», «модель». Подано науковий тезаурус проблеми суб'єкта інновацій, представлений такими поняттями, як: «інноватор», «інноваційна особистість», «новаторська особистість», «особистість інноваційного типу», «інноваційно зорієнтована особистість». Розкрито етимологію поняття «інноваційна особистість». Проаналізовано концепції, у яких уперше з'явилось це поняття, а саме: теорія соціальних змін, концепція полярних дихотомій (соціологія змін), теорія дифузії інновацій. Представлено огляд досліджень, що аспектно розглядають проблему інноваційної особистості. Репрезентовано модель інноваційної особистості, що містить інноваційну спрямованість (сукупність мотивів, потреб, цінностей, установок), інноваційно-когнітивний (синтез інноваційного мислення, когнітивного стилю, когнітивної активності, знань), інноваційно-праксіологічний (комплекс умінь та інноваційна поведінка), рефлексивно-прогностичний (інноваційно-рефлексивні якості та інноваційний потенціал) компоненти. Зроблено висновок про те, що інноваційна особистість — це продукт і суб'єкт сучасного інформаційного суспільства. Вона корінним чином відрізняється від особистісних синдромів доінформаційних цивілізацій і є головним ресурсом успіху сучасного суспільства.

Ключові слова: інновації; інноваційна особистість; модель інноваційної особистості; освітні інновації; структурно-динамічний підхід.

© Желанова В., 2023

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах глобалізаційних та євроінтеграційних трансформацій сучасного суспільства, інноваційність стає суттєвою рисою всіх його сфер, що об'єктивно детермінує необхідність й доцільність інноваційної реформації вищої освіти, як однієї з базових суспільних інституцій. Поняття інновації увів до наукового обігу на початку ХХ ст. австрійський, а потім американський учений Йозеф Алоїз Шумпетер (1883 — 1950). У своїй відомій праці «Теорія економічного розвитку» науковець визначив варіатив комбінацій змін у розвитку і визначав інновацією через поняття «здійснення нових комбінацій» (Шумпетер, 2011, с. 19). У зарубіжній інноватиці також спостерігався пріоритет технологізації інноваційних

процесів. При цьому науковці зосереджувались на визначенні шляхів та умов ефективності впровадження новаций, розробці та реалізації креативних інноваційних проєктів, створенні ефективних моделей управління інноваційними закладами освіти, пошуку способів оцінки та експертизи інноваційних програм (Х. Барнет) (Barnett, 1963). Проте вже в другій половині ХХ століття відомий американський соціолог Е. Роджерс в межах обґрунтованої ним теорії дифузії інновацій розробляє типологію суб'єктів інноваційного процесу, що представлена такими типами: 1) інноватори, схильні йти на ризик заради інновацій; 2) ранні споживачі, в цілому приймають інновації без особливих затримок; 3) пізні масові споживачі, представлених в основному скептиками; 4) повільні

та «ті, хто запізнився», які є найчастіше консерваторами (Rogers, 1983). Тобто науковець порушує проблему ролі особистості в інноваційному процесі, а саме відбиває індивідуальні особливості ставлення людей до інновацій, ступінь включення в процес їх упровадження і реалізації. Така позиція є абсолютно логічною. Оскільки інноваційне суспільство потребує інноваційну особистість й очікує від неї інноваційної спрямованості, інноваційної поведінки, діяльності та інших інноваційних якостей, що є надто важливими в умовах глобальної конкуренції. До того ж ця ідея є актуальною й влучною в контексті людиноцентрованих тенденцій сучасного суспільства, коли успіх всіх його сфер корелюється, у першу чергу, з людським ресурсом. Отже є очевидним, що особливої доцільності набуває аспект проблеми інноваційності, пов'язаний з розробкою структури інноваційної особистості й узагальнення її у форматі моделі, що може стати концептуальним орієнтиром в процесі формування інноваційних якостей здобувача освіти в сучасному університеті.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Концептуальні положення інноватики обґрунтували й розробили Дж. Бассет, Д. Гамільтон, Е. Роджерс, О. Хомерики. Педагогічний контекст інновацій розкрито в працях І. Зязюна, В. Кременя, О. Савченко. Сутність та структуру інноваційної діяльності розкрито у студіях О. Гончарової, І. Дичківської, О. Пехоти, Г. Тараненко. Аспект інноваційності вищої освіти висвітлено в студіях О. Дубасенюк, І. Леонтьєвої, С. Ніколаєнка, В. Огнев'юка, В. Химинця, Н. Шарати. Специфіку інноваційних освітніх технологій розкрито в працях О. Пометун, С. Сисоевої. Сучасний науковий дискурс особистісного виміру інновацій представлений дослідженнями інноваційної компетентності майбутнього педагога (І. Коновальчук); готовності до інноваційної діяльності (К. Баханов, І. Гавриш, О. Огієнко, Н. Плахотнюк, В. Чудакова); інноваційного потенціалу особистості (О. Боковець, Ю. Власенко); самозмінювання, як ресурсу інноваційності особистості (О. Кузнецова, Д. Лущикова); формування інноваційної особистості (І. Бубнов, Р. Швай); інноваційної особистості як суб'єкта подолання проблем в освіті (Л. Васецька, О. Дарюга). Різні аспекти теорії та практики моделювання розкриті в працях Є. Лодатка, О. Мещанінова, І. Осадчого, та ін. Відтак, при зазначеній вище достатньо широкій дослідженості різних аспектів інноваційної проблематики та теорії і практики моделювання, залишилось поза увагою науковців й потребує наукової розвідки питання обґрунтування й розробки моделі інноваційної особистості.

Мета статті — на засадах позицій структурно-динамічного підходу розробити модель інноваційної особистості.

Виклад основного матеріалу. Визначимося з вихідними позиціями поданої статті, пов'язаними з феноменами «модель», «освітні інновації», «інноваційна особистість». Узагальнене трактування моделі відбивається в її визначенні як «абстрактного подання теорії, її операціоналізації, яку можна передати емпіричним шляхом» (Шумпетер, 2011, с. 339). У попередніх студіях нами констатовано такі *якості моделі*, як-от: відповідність, подібність системі-оригіналу, цілеспрямованість, відволікання, абстрагування від деяких деталей і параметрів системи-оригіналу, репрезентація, екстраполяція (Желанова, 2013). Варто також звернути увагу, що логіка моделювання ґрунтується на певних *конструктах*, а також — *концептах*. У поданому дослідженні такими будуть ціннісно-мотиваційні, когнітивні, рефлексивні конструкти особистості та концепти людиноцентрованої, рефлексивно зорієнтованої та інноваційно спрямованої освіти та педагогіки.

Одним із базових феноменів представленого дослідження є феномен «*освітня інновація*», що тлумачиться нами як процес і результат створення й впровадження системних новоутворень, а також формування інноваційної особистості, що відповідають сучасним викликам суспільства й впливають на ефективну модернізацію вищої освіти та її перспективний розвиток.

Слід зауважити, що науковий тезаурус проблеми суб'єкта інновацій представлений такими поняттями, як: «інноватор», «інноваційна особистість», «інноваторська особистість», «особистість інноваційного типу», «інноваційно зорієнтована особистість». Цей різновид понять спрямований на розкриття сутності особистості, що володіє певними реальними інноваційними якостями та має ознаки інноваційного потенціалу. Утім, на нашу думку, в контексті проблеми представленого дослідження більш доцільним є оперування поняттям «інноваційна особистість». Оскільки його семантичні складники («особистість» та «інновація») мають усталені традиції їх наукової розвідки та артикульовані позиції щодо їх трактування, що уможлиблює коректне досягнення окресленої вище дослідницької мети.

Уперше поняття «*інноваційна особистість*» з'явилося у науковому обігу в 1962 році. Його автором прийнято вважати американського дослідника Еверетта Хагена, який у межах *теорії соціальних змін* обґрунтував й переконливо довів позицію щодо існування різних, іноді протилежних, особистісних синдромів, характерних для доінформаційного (традиційного) та інформаційного суспільств. У сучасному інформаційному суспільстві з розвинутою ринковою економікою і політичною демократією, на думку Е. Хагена, пріоритетною є інноваційна особистість, з її прагненням до змін та пошуку нових

шляхів і засобів творчої діяльності. Науковець переконливо доводить, що інноваційна особистість є повною протилежністю до авторитарної, їй характерні відвертість, терпимість, позитивне ставлення до оригінальних думок та ідей, творчість, що зумовлюють її самобутність і креативність, потяг до нового і позитивних змін (Hagen, 1962). Суттєвим у контексті поданої статті є спроби Е. Хагена розв'язати глобальне питання — про походження інноваційної особистості, тобто як вперше вона з'являється? Рушієм цього процесу він вважає зовнішній чинник, пов'язаний зі специфічними історичними обставинами, які іменуються науковцем як «вихід за межі статусу» (Hagen, 1962). Ця позиція Е. Хагена є актуальною у контексті сучасних подій в Україні, які можуть стати поштовхом для інноваційної перебудови і відбудови нашої країни громадянами, схильними і здатними до інноваційної діяльності.

Варто звернути увагу на схожість позиції польського соціолога П. Штомпка, який у своїй праці «Соціологія змін» розкриває протилежність й суперечливість авторитарної та інноваційної особистості через *поляри дихотомії*, предметом яких є: ставлення до дійсності; розуміння ролі індивіда у світі; стиль лідерства; ступінь схильності до творіння та інновацій. Науковець з'ясує, що у інноваційної особистості ставлення до світу характеризується допитливістю та прагненням управляти їм з метою впливу на різні явища та їх контроль. Розуміння ролі індивіда у світі інноваційна особистість пов'язує з прийняттям відповідальності за проблемні сторони життя, що поєднується зі спробами вносити в нього позитивні зміни. Сутність лідерства інноваційної особистості полягає у відвертості та терпимості до підлеглих, схвальному ставленні до їх оригінальності, прагнення до інновацій. Ступінь схильності до творіння та інновацій інноваційна особистість виявляє через творчість, самобутність, прагнення до новизни, допитливість (Sztompka, 1994).

Більш конкретно трактує інноваційну особистість О. Боковець, яка у своїй дисертаційній роботі акцентує увагу на її індивідуально-психологічних особливостях; властивостях, сформованих у процесі розвитку та соціалізації; навичках та компетенціях, сформованих у процесі професійної діяльності, що є характерними для особистості, схильної до інноваційної діяльності (Боковець, 2021).

О. Гончарова та Г. Тараненко пов'язують дослідження інноваційної особистості з реалізацією ідей праксіологічного підходу, тобто через її *інноваційну діяльність*, що, на думку науковиць, містить філософський, мотиваційний, креативний, рефлексивний, валеологічний, технологічний, особистісний компоненти, які мають інноваційно-особистісний вимір, що акумулюється

в особистісному складнику інноваційної діяльності, який є синтезом активної залученості особистості до інноваційної діяльності в контексті орієнтації в інноваціях та навичок їх практичного застосування у своїй роботі завдяки володінню різними технологіями та здатності до самореалізації та інноваційного пошуку (Гончарова & Тараненко, 2016).

Отже, ґрунтуючись на окреслених вище наукових позиціях, а також на положеннях структурно-динамічного підходу, що уможливило визначення структури інноваційної особистості, як «за вертикаллю», тобто у статиці, так — й «за горизонталлю», тобто у динаміці розвитку та взаємодії її структурних компонентів, презентуємо *модель інноваційної особистості*.

Перший компонент моделі інноваційної особистості представлений *інноваційною спрямованістю*, що є сукупністю мотивів, потреб, цінностей і установок, пов'язаних з трактуванням особистості як суб'єкта інноваційної діяльності. Він відбиває спонукальні аспекти інноваційної особистості й пов'язаний з потребою, особистісною зацікавленістю, прагненням, схильністю займатися інноваційною діяльністю, з підходом до інновацій як цінності.

Інноваційна особистість є полімотивованою. Її *мотивація* містить мотиви успіху, мотиви досягнення, прагнення досягти поставлені цілі та отримати успішний кінцевий результат, прагнення до нових вражень та змін, потребу в самоактуалізації в інноваційній діяльності, бажання мобільно адаптуватися до змін, потяг до опанування інноваційних трендів сучасного суспільства та освіти.

Установка до інноваційної діяльності є близькою до мотивів, проте не однозначною з ними, оскільки, як відомо із досліджень відомих грузинських психологів А. Прангішвілі та Д. Узнадзе, мотив є одним зі спонукачів поведінки людини, а установка виконує регулюючі, вибіркові функції. Базовими характеристиками установки до інноваційної діяльності є: стійкість, як стабільність або лабільність; інтенціональність, як інтенція на себе або — іншого; динамічність, як пластичність або інертність (Желанова, 2013).

Ціннісне ставлення до інновацій в межах інноваційної спрямованості особистості вважаємо утворенням, що має стійкий характер і відбиває вибіркочку емоційно-позитивну значущість для людини інноваційної діяльності. Ґрунтуючись на розумінні *цінностей* як вагомого атрибута особистості, що є синонімом таких понять, як смисл та значущість, ціннісне ставлення до інновацій пов'язуємо зі стійко позитивним, усвідомлюваним їх сприйняттям, а також схильністю до інноваційної діяльності, особистісною зацікавленістю.

Як вже вище зазначалось, логіка побудови моделі базується на структурно-динамічному

підході. Тому виклад структурних компонентів інноваційної спрямованості особисті продовжимо поданням їх динаміки.

Динамічними характеристиками мотивів прийнято вважати їх стійкість або ситуативність; їх емоційний зміст (негативні або позитивні); темп виникнення; силу та ступінь вираженості мотиву. Тобто трансформація мотивів інноваційної особистості відбувається за вектором посилення їх стійкості, усвідомленості, позитивно-емоційного забарвлення, прискорення темпу появи та збільшення їх вираженості. Ціннісне ставлення до інновацій змінюється у напрямі «ціннісного насичення», ієрархізації цінностей, їх стійкості. Загалом у межах інноваційної спрямованості особистості відбувається така трансформація: мотиви й потреби в інноваційній діяльності перетворюються в установку, а потім — в ціннісне ставлення до інноваційної діяльності.

Інноваційно-когнітивний компонент досліджуваного нами конструкту пов'язаний з інтелектуально-пізнавальними можливостями психіки особистості, тобто з загальним інтелектом, а також з особливостями пізнавальної сфери, у першу чергу, мислення.

Мислення інноваційної особистості має креативний характер, що передбачає багатоваріантність в процесі розв'язання завдань і проблем, воно є дивергентним (термін Дж. Гілфорда). Цей тип мислення пов'язаний з генеруванням нових ідей і є вихідним етапом інноваційного процесу. *Креативне мислення* має такі ознаки, як-от: діалогічність (внутрішній діалог); діалектичність (реалізація операцій серіації, повернення, об'єднання, замикання); латеральність (обробка інформації на засаді інтуїції та творчих здібностей); прогностичність (здатність до розумового прогнозування й випередження); позитивність (як ставлення до власних та суспільних проблем, контроль своїх думок, почуттів та емоцій).

Особливого значення в інноваційному процесі набуває гнучкість мислення. У цьому контексті відома позиція Ю. Харрісона і Дж. А. Хорна, які *гнучке мислення* називають «інноваційним» й визначають його як здатність суб'єкта гнучко трансформувати свої плани в змінних умовах (Harrison & Horne, 1999). При цьому інноваційне мислення ґрунтується на *критичному мисленні*, що розробив в 1956 році Б. Блум й назвав його мисленням вищого рівня, що передбачає логічне формулювання висновків, виваженість суджень, аргументоване висловлювання власної думки, критеріально зумовлене формулювання суджень (Bloom, 1971). Критеріями розвитку критичного мислення є його альтернативність, комплексність, прогностичність.

Суттєвою якістю інноваційної особистості є її *когнітивна активність*, що, за визначенням О. Рубанець, є когніцією (пізнанням), що постає

в еволюційному вимірі як еволюція когнітивних пізнавальних здатностей (Рубанець, 2015, с. 107) і має функціональну (когнітивне сприйняття, візуалізація чи мислення у відношеннях «тут» і «тепер»), інформаційну (наближує людину до технічного пристрою) й феноменологічну (багатогранність пізнавального світу людини, «... вплив особистості як цілісності на всі прояви когнітивної діяльності») форми прояву (Рубанець, 2015, с. 99–100).

Доцільно зацентувати увагу на такій якості інноваційної особистості, як *когнітивний стиль*, що визначає специфіку сукупності відносно стійких індивідуальних особливостей пізнавальних процесів особистості, що відбуваються в певних пізнавальних стратегіях, які реалізує людина. Когнітивний стиль має біполярний вимір й характеризується у процесі звернення до полярних форм інтелектуальної поведінки: полезалежність — полenezалежність; ригідність — пластичність, рефлексивність — імпульсивність, когнітивна простота — когнітивна складність та ін. Біполярність когнітивних стилей заперечує оціночні судження щодо них. Тому інноваційна особистість може володіти різними полюсами когнітивного стилю, але вони мають сприяти ефективній адаптації в різних ситуаціях (Губенко, 2019).

Суттєвим складником когнітивного компоненту інноваційної особистості є наявність системи *знань* про сутність, закономірності, принципи, зміст й стадії інноваційної діяльності; знання щодо предмету інноваційної діяльності, логіки його планування, проектування, розвитку, аналізу результатів. При цьому якісними характеристиками знань інноваційної особистості є їх різнобічність, артикульованість, гнучкість, декларативність, процедурність, можливість їх трансферу (Желанова, 2013).

Динаміка розвитку мислення як базового складника інноваційно-когнітивного компоненту відбувається у напрямі посилення його альтернативності, гнучкості, діалогічності, діалектичності, прогностичності, позитивності. Розвиток когнітивної активності інноваційної особистості пов'язаний з її якісною еволюцією та темпом когніції. Знання — розвиваються у напрямі їх розширення, систематизації, усвідомленості, посилення доказовості, аргументованості, чіткості, глибини, міцності, самостійності, дієвості.

Інноваційно-праксіологічний компонент моделі інноваційної особистості представлений системою умінь, пов'язаних з інноваційною діяльністю та інноваційною поведінкою. Базуючись на наукових традиціях щодо визначення феномену «уміння», тлумачимо *інноваційні уміння* як усвідомлену послідовність дій та операцій, що зумовлюють практичну готовність до реалізації інноваційної діяльності. Це такі вміння, як-от:

уміння планувати та проектувати інноваційну діяльність; генерувати велику кількість оригінальних ідей та адаптувати їх до розв'язання актуальних проблем сучасного суспільства та його освітніх інституцій; нестандартно й мобільно розв'язувати проблемні ситуації; застосувати інноваційні педагогічні технології; створювати нові наукові та соціальні продукти.

Феномен поведінки є різноаспектним й передбачає: 1) сукупність чийх-небудь дій і вчинків; спосіб життя; 2) певні дії і вчинки взагалі; 3) реакцію організму на яке-небудь подразнення або вплив чогось (Словник, 1975). Тому логічно представити дефініцію інноваційної поведінки як системи дій і вчинків, що реалізуються в процесі інноваційної діяльності і є реакцією на інновації й умови їх впровадження. Критеріями інноваційної поведінки є такі: емоційне прийняття або неприйняття змін; інноваційна культура або антикультура інновацій; інноваційна співпраця або конфліктність, соціальна інертність або активність, очікування щодо результату інновацій або розчарування; віра в успіх або песимістичний настрій. Інноваційній поведінці також притаманні спонтанність, природність та невимушеність, незалежність, відкритість до нового, зосередженість на проблемах, почуття гумору, повага як до себе та інших.

Динаміка розвитку умінь та інноваційної поведінки спрямовані у напрямі позитивно-емоційного оптимістичного прийняття інновацій, відходу від стереотипів, прискорення адаптації вмінь до нових ситуацій, посилення суб'єктної активності, ініціативності, самостійної розробки інноваційних алгоритмів.

Рефлексивно-прогностичний компонент моделі інноваційної особистості ґрунтується на рефлексивно-антиципаційних механізмах психіки, що уможливають аналіз, відбір та збереження подій минулого та активне оволодіння перспективою майбутнього (Желанова, 2013, с. 245). Рефлексивні якості інноваційної особистості передбачають аналіз і оцінку своїх індивідуальних інтелектуальних якостей, встановлення меж свого знання і незнання, власного внеску в інноваційний продукт (інтелектуальна рефлексія); аналіз сильних й слабких сторін своєї особистості, що сприяють або перешкоджають інтелектуальній діяльності (особистісна рефлексія); критичний аналіз думок і дій іншого, оцінювання себе з позиції оточуючих (комунікативна рефлексія); аналіз інноваційної колаборації, порівняння й зіставлення своїх досягнень з досягненнями інших людей, координація своєї діяльності з діями інших (кооперативна рефлексія). Окреслені рефлексивні якості пов'язані з ретроспективною та ситуативною рефлексією, що передбачають аналіз різних аспектів інноваційності у вимірі минулого і сучасного. Аналіз і передбачення результа-

тів інноваційної діяльності та прогнозування її перспектив зумовлюються перспективною рефлексією та антиципацією, що характеризується випереджувальним часовим ефектом та плануванням, ймовірнісним прогнозуванням, ступенем та повнотою передбачення. Тобто антиципація є здатністю інноваційної особистості діяти й приймати адекватні рішення з певним просторово-часовим випередженням щодо очікуваних подій.

Доцільно зауважити, що рефлексивні якості та антиципація інноваційної особистості уможливають визначення її інноваційного потенціалу, що, суголосно дефініції О. Боковець, є «динамічною інтегративною сукупністю внутрішніх ресурсів особистості та зовнішніх умов їх реалізації, що визначають здатність до створення, освоєння та впровадження нового, унікального на користь суспільства, а також забезпечують її саморозвиток і самодостатність» (Боковець, 2021, с. 40).

Динаміка рефлексивно-прогностичного компонента пов'язана з розширенням рефлексії, що спрямована «на себе» (інтелектуальна, особистісна, інтрапсихічна), рефлексією, спрямованою «на інших» (комунікативна, кооперативна, інтерпсихічна). Нарешті, рефлексія розвивається від ретроспективної та ситуативної — до перспективної. Загалом поглинання «в себе» змінюється на поглинання «в інноваційну діяльність». Антиципація трансформується від прогнозування й передбачення результатів своєї інноваційної діяльності до прогнозування й передбачення інноваційної діяльності інших, а також до передбачення наслідків інноваційної колаборації з ними.

Висновок. На підставі викладеного зазначимо, що інноваційна особистість — це продукт і суб'єкт сучасного інформаційного суспільства. Вона корінним чином відрізняється від особистісних синдромів доінформаційних цивілізацій і є головним ресурсом успіху сучасного суспільства. У поданому дослідженні здійснено наукову розвідку щодо обґрунтування й розробки структури інноваційної особистості, що містить інноваційну спрямованість (сукупність мотивів, потреб, цінностей, установок); інноваційно-когнітивний (синтез інноваційного мислення, когнітивного стилю, когнітивної активності, системи знань); інноваційно-праксіологічний (комплекс умінь та інноваційна поведінка), рефлексивно-прогностичний (інноваційно-рефлексивні якості та інноваційний потенціал) компоненти і подано її у вигляді моделі. Презентована модель є *концептуальною* (створена на підставі вивчення феноменологічних властивостей інновацій та інноваційної діяльності, а також їх теоретичного осмислення); *прогностичною* (співвідноситься з результативною метою інноваційно зорієнтованої освіти); *інтегрованою*

(є сукупністю мотиваційно-ціннісних, когнітивних, суб'єктно-діяльнісних, рефлексивних конструктів особистості); *структурно-динамічною* (оскільки відбиває структурну будову інноваційної особистості та логіку динаміки її компонен-

тів). Подальшого студіювання потребує аспект проблеми, пов'язаний з розробкою педагогічного інструментарію формування інноваційної особистості в освітньому середовищі сучасного університету.

ДЖЕРЕЛА

1. Боковець О. І. Соціально-психологічні умови розвитку інноваційного потенціалу студентів закладу вищої технічної освіти : дис. ... д-ра філософії : 053 — психологія. Київ, 2021. 294 с.
2. Гончарова О., Тараненко Г. Інноваційна діяльність особистості як важлива умова гармонізації культурно-освітнього простору: філософсько-освітній аспект. *Філософські обрії*. 2016. № 35. С.162–173.
3. Губенко О. В. Теоретико-методологічні основи дослідження психологічних механізмів творчої діяльності (інтегративний підхід): монографія. Київ, 2019. 400 с.
4. Желанова В. В. Контекстне навчання майбутнього вчителя початкових класів: теорія та технологія : монографія. Луганськ : Вид-во «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 505 с.
5. Рубанець О.М. Когнітивна активність особистості. Мультиверсум. Філософський альманах. 2015. Випуск 9–10 (147–148) С. 99–107.
6. Словник української мови: в 11 томах. Том 6, 1975. Стор. 637.
7. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. За заг. ред. В.І. Воловича. К. : Укр. центр духовної культури, 1998. 736 с.
8. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку : Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. К. : Вид. дім «Києво-Моги́л. акад.», 2011. 242 с.
9. Barnett H. Innovation: The Basis of Cultural Change. New York, 1963. 462 p.
10. Bloom B. Handbook on formative and summative evaluation of student learning. Hastings, Madaus, 1971. 923 p.
11. Hagen, Everett. On the Theory of Social Change. Homewood, IL: Dorsey Press, 1962. 127 p.
12. Harrison Y., Horne J.A. One Night of Sleep Loss Impairs Innovative Thinking and Flexible Decision Making. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*. 1999. № 2. P. 128–145.
13. Rogers E. Diffusion of innovation. San Fransisco : Free Press, 1983. 341 p.
14. Sztompka Piotr. The sociology of social change. Oxford, UK; Cambridge, Mass.: Blackwell, 1994. 348 p.

REFERENCES

1. Bokovets, O. I. (2021). *Sotsialno-psykholohichni umovy rozvytku innovatsiinoho potentsialu studentiv zakladu vyshchoi tekhnichnoi osvity* [Socio-psychological conditions for the development of innovative potential of students of a higher technical education institution]. *Kandydats`ka dysertatsiia* [Candidate`s dissertation]. Kyiv (in Ukrainian).
2. Honcharova, O., Taranenko, H. (2016). *Innovatsiina diialnist osobystosti yak vazhlyva umova harmonizatsii kulturno-osvitnoho prostoru: filofska-osvitnii aspekt* [Innovative activity of the individual as an important condition for the harmonization of cultural and educational space: philosophical and educational aspect]. *Filofski obrii* [Philosophical horizons], 35, 162 — 173 (in Ukrainian).
3. Hubenko, O.V. (2019). *Teoretyko-metodolohichni osnovy doslidzhennia psykholohichnykh mekhanizmiv tvorchoi diialnosti (intehratyvnyi pidkhid) monohrafiia* [Theoretical and methodological foundations of the study of psychological mechanisms of creative activity (integrative approach): monograph]. Kyiv [in Ukrainian].
4. Rubanets, O.M. (2015). *Kohnityvna aktyvnist osobystosti* [Cognitive activity of the individual]. *Multyversum. Filofskiyi almanakh*, 9–10 (147–148), 99–107 (in Ukrainian).
5. Shumpeter, Y. A (2011). *Teoriia ekonomichnoho rozvytku : Doslidzhennia prybutkiv, kapitalu, kredytu, vidсотka ta ekonomichnoho tsyклу* [Theory of economic development: Study of profits, capital, credit, interest and the economic cycle]. K. : Vyd. dim «Kyievo-Mohyl. akad.» (in Ukrainian).
6. *Slovyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (1975). (Vol. 6). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian).
7. Volovych, V.I. (Ed). (1998). *Sotsiolohiia: korotkyi entsyklopedychnyi slovyk* [Sociology: a short encyclopedic dictionary]. K. : Ukr. tsentr dukhovnoi kultury (in Ukrainian).
8. Zhelanova, V. V. (2013). *Kontekstne navchannia maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia ta tekhnolohiia: monohrafiia* [Contextual training of future primary school teachers: theory and technology: monograph]. Luhansk : Vyd-vo «LNU imeni Tarasa Shevchenka» (in Ukrainian).

9. Barnett, H. (1963). *Innovation: The Basis of Cultural Change*. New York.
10. Bloom B. (1971). Handbook on formative and summative evaluation of student learning. Hastings, Madaus.
11. Hagen, Everett (1962). *On the Theory of Social Change*. Homewood, IL: Dorsey Press.
12. Harrison Y., Horne J.A. (1999). One Night of Sleep Loss Impairs Innovative Thinking and Flexible Decision Making. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 2, 128–145.
13. Rogers, E. (1983). *Diffusion of innovation*. San Fransisco : Free Press.
14. Sztompka, Piotr. (1994). *The sociology of social change*. Oxford, UK; Cambridge, Mass.: Blackwell.

Zhelanova V.

MODEL OF INNOVATIVE PERSONALITY: STRUCTURAL AND DYNAMIC APPROACH

Abstract. *The relevance of the presented article is determined by the globalization and European integration transformations of modern society, in which innovation becomes an essential feature of all its spheres, which objectively determines the necessity and expediency of innovative reformation of higher education, as one of the basic social institutions, which is the surface of formation of an innovative personality. The purpose of the article is to develop a model of an innovative personality based on the positions of the structural-dynamic approach. The tasks consist in the definition and analysis of thorough theoretical positions, the essence and structure of the innovative personality, the dynamics of certain components and their presentation in the form of a model. The initial basic phenomena of the article are analysed, which are: "innovations"; "model". A scientific thesaurus of the problem of the subject of innovation is given, represented by such concepts as: "innovator", "innovative personality", "innovative type personality", "innovatively oriented personality". The etymology of the concept of "innovative personality" is revealed. The concepts in which this concept appeared for the first time were analysed, namely: the theory of social changes, the concept of polar dichotomies (sociology of changes). An overview of studies that consider the problem of an innovative personality from an aspect is presented. The model of an innovative personality is represented, which contains innovative orientation (a set of motives, needs, values, attitudes), innovative-cognitive (synthesis of innovative knowledge, cognitive style, cognitive activity), innovative-praxeological (complex of innovative skills and innovative behaviour), reflexive-prognostic components (innovative and reflective qualities and innovative potential). It was concluded that an innovative personality is a product and subject of the modern information society. It is fundamentally different from the personality syndromes of pre-informational civilizations and is the main resource for the success of modern society.*

Keywords: *innovations, educational innovations, model, innovative personality, model of innovative personality, structural-dynamic approach.*

Стаття надійшла до редакції: 05.05.2023р.

Прийнято до друку: 21.05.2023р.